

FREE STATE OF JONES TOONT SLAVEN NIET ALS SLACHTOFFER

Rauw en onopgesmukt verhaal over de Amerikaanse Burgeroorlog

De nieuwste film over de Amerikaanse Burgeroorlog leidde in de Verenigde Staten tot weinig enthousiasme. Het thema is dan ook controversieel, in elk geval in de voormalige lidstaten van de Confederatie. Hoofdpersoon van het waargebeurde verhaal is Newton Knight, boer in Jones County, Mississippi, die na zijn vlucht uit het leger van de Confederatie met een groep deserteurs, boerinnen en ontsnapte slaven in opstand komt tegen de oorlog.

Nicole van der Steen
is redacteur van Kleio.

Newton Knight, kleinzoon van een rijke plantagehouder, groeit op in een streek waar weinig slaven worden gehouden en de boeren hard moeten werken om aan de kost te komen. Newts vader krijgt bij zijn huwelijk een slaaf van grootvader Knight, maar wijst het kostbare bezit van de hand. Deze houding, geworteld in het baptisme dat in de streek wordt aangehangen, tekent ook het leven van Newt.

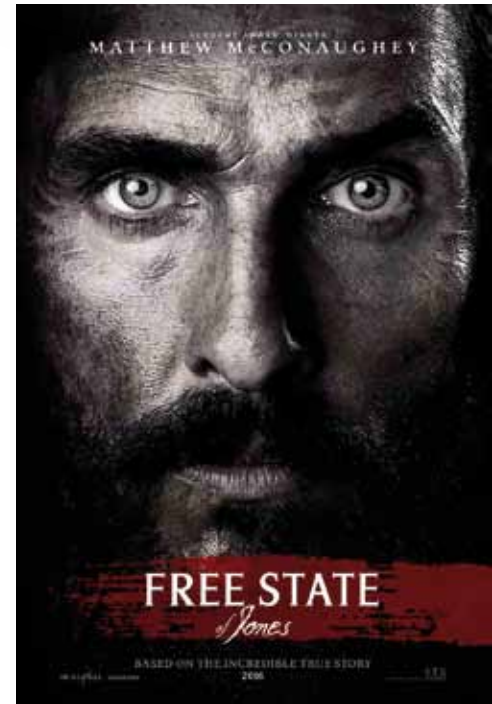
TWENTY NEGRO LAW

Wanneer Mississippi in januari 1861 de Unie verlaat, is de arme bevolking van Jones County het daar niet mee eens. Bij het uitbreken van de Burgeroorlog neemt Newt vrijwillig dienst, naar eigen zeggen om de dreigende conscriptie te ontlopen, maar waarschijnlijk omdat het soldatenleven hem trekt. Als hij na een kort verlof, om zijn stervende vader te bezoeken, terugkeert in het leger wil hij alleen als gewondendrager en verpleger werken. In de film sleept hij de

gewonden naar de overvolle hospitaaltenten, waar hij hun uniformen uittrekt zodat ze voor officiers kunnen doorgaan: dan maken ze nog een kans geholpen te worden.

In oktober 1862 werd de Twenty Negro Law aangenomen, een wet die bepaalde dat op elke twintig slaven van een plantage een blanke zoon van de dienstplicht werd vrijgesteld. Deze wet stuitte op heftig verzet bij de arme soldaten die geen slaven bezaten: velen weigerden hun leven te riskeren voor de leefwijze van de rijken. Knight was een van de mannen die deserteerden.

In de film roept de nieuwe wet weliswaar Newts verontwaardiging op, maar verlaat hij in de eerste plaats zijn regiment om zijn gesneuvelde neef thuis te brengen. Deze zeventienjarige Daniel heeft niet echt bestaan, althans niet in deze vorm. De filmmaker heeft met hem alle tieners willen uitbeelden die van huis en haard werden weggevoerd om in de oorlog te sneuvelen. Daniel is gevlucht en

FREE STATE OF JONES

Duur: 139 minuten

Regie: Gary Ross

Acteurs: Matthew McConaughey, Gugu Mbatha-Raw en Keri Russell

heeft na dagen zwerven zijn oom gevonden. Doodsbang klampt hij zich aan hem vast. Newt neemt hem op sleeptouw, maar kan niet voorkomen dat hij tijdens de beruchte Battle of Corinth (oktober 1862) dodelijk wordt getroffen. Tragisch genoeg wordt hij met de jongen bij de hospitaaltent weggestuurd, omdat een man die hij valselijk als officier heeft laten opnemen voorgaat. Newton besluit de dode Daniel naar zijn dorp te brengen, wat neerkomt op desertie. In werkelijkheid had hem het bericht bereikt dat het leger zijn familie van hun paarden had beroofd.

ROOFTOCHTEN

Terug in Jones County komt hij tot de ontdekking dat in opdracht van het leger boerderijen worden leeggeroofd – de tien procent ‘belasting’ betreft in de praktijk bijna alles wat los- en vastzit. De achtergebleven vrouwen, die in hun eentje het land bewerken, kunnen hun kinderen nauwelijks in leven houden. Newt besluit te blijven om hen te beschermen. Al snel wordt hij opgejaagd door het leger. Bevriende dorpelingen helpen hem het moeras in te vluchten. Daar treft hij een paar ontsnapte slaven, die van voedsel worden voorzien door onder andere de huisvrouw Rachel, Newts latere geliefde. De moerasbewoners weten er de weg en hebben onzichtbare bruggen in het water aangelegd. Met hulp van Newt leert Rachel lezen, een scène die symbool staat voor een veelvoorkomende vorm van verzet onder de slaven. Leren lezen en schrijven gold als een politieke daad: het haalde het hele systeem van de handgeschreven slavenpasje onderuit. Slaven konden alleen

buiten hun plantage reizen met zo’n pas, waarop streng werd gecontroleerd. Doordat de slaven zich koppig bleven verzetten tegen hun lot, onder meer door sabotage, diefstal en ontsnapingspogingen, ontwikkelde het Zuiden zich tot een politiestaat, waarin zij voortdurend in de gaten werden gehouden. Na de Siege of Vicksburg (juli 1863), waarna de Confederatie snel terrein verliest, groeit de groep deserteurs uit tot een guerillaleger van honderden mannen, dat zich met geweld verzet tegen de rooftochten van de Confederatie. De vrouwen op de boerderijen communiceren met de rebellen door te blazen op koehoorns wanneer de soldaten naderen. De Confederatie blijft honderden mannen op de deserteurs afsturen, maar die lijken spoorloos te verdwijnen in de moerassen. Ook het platbranden van de boerderijen en het ophangen van opgepakte opstandelingen helpt niet. Het lukt Newt en zijn bende in 1864 feitelijk de macht over te nemen in Jones County en er de Unievlag

te hijsen. Na de Burgeroorlog steunt Newt actief de strijd van de vrijgelaten slaven voor hun burgerrechten. Aanvankelijk lijkt de Union League, die zijn leden vooral onder vrijgelaten slaven recruteert, succes te hebben,

‘MET HULP VAN NEWT LEERT RACHEL LEZEN, EEN SCÈNE DIE SYMBOOL STAAT VOOR EEN VEEL VOORKOMENDE VORM VAN VERZET ONDER DE SLAVEN’

maar als onder president Johnson de ‘White Supremacy’ wordt hersteld, beginnen de dwangarbeid en de lynchpartijen. Newt vertrekt uiteindelijk met zijn gezin en medestanders naar het plaatsje Soso en breekt radicaal met de blanke gemeenschap.

WRAAKACTIE

De film is gebaseerd op grondig historisch onderzoek en wekt soms de indruk van een rijk geïllustreerde geschiedenisles. Hef-tige scènes worden afgewisseld met informatieve tussentitels en authentieke negentiende-eeuwse foto’s. Voor veel belangrijke

Scène uit de film
Free State of Jones.

Rechterpagina:
Portret van Newton
Knight.
Linkerpagina: Scènes
uit de film *Free State
of Jones*.

episodes, die te wreed of te avontuurlijk lijken om waar te zijn, is historisch bewijs beschikbaar in de vorm van documenten, ooggetuigenverslagen en de verhalen die decennia later nog in Jones County werden verteld. Luitenant Barbour voert de rooftochten van de Confederatie aan en jaagt de rebellen op; hij wordt door Newton voortdurend vernederd. Deze fictieve figuur staat symbool voor de mannen die wel degelijk op deze manier te werk gingen. Zijn baas, majoor McLe-more, bestond wel echt en werd hoogstwaarschijnlijk (in oktober 1863) door Knight vermoord, om de jacht op deserteurs te stoppen. De jongens die in de film worden opgehangen omdat ze zich bij de rebellen hebben aangesloten, waren ook in werkelijkheid tussen twaalf en zestien

pen, kan eveneens worden aangetoond. Overigens zijn ook uit andere zuidelijke staten bewijzen voorhanden voor samenwerking tussen deserteurs, ontsnapte slaven en de plaatselijke bevolking. Om Newtons houding tegenover zijn gekleurde medemens vorm te geven, is de figuur van Moses verzonnen. De vriendschap tussen beide mannen begint als Moses in het moeras Newtons beenwond verzorgt. Vervolgens bevrijdt Newt hem van de ijzeren halsband met lange pinnen, die hem na een eerdere ontsnapingspoging is omgedaan. Voor dergelijke barbaarse straffen is voldoende historisch bewijs. Later in de film haalt Newt de zoon van Moses terug, die door plantage-eigenaar Eakins ontvoerd en tewerkgesteld is als 'leerling'. In de rechtszaal beschuldigt Newt de staat van

het verzinnen van nepwetten om de slavernij in stand te houden; hij koopt de jongen uiteindelijk terug voor zeventig dollar. In werkelijkheid kreeg Newton inderdaad het verzoek een ontvoerde jongen te helpen bevrijden, al heeft de rechtszaak nooit plaatsgevonden en is ook Eakins een fictieve figuur. De bizarre wetstekst bestond in Mississippi wel degelijk en werd door mannen als Eakins regelmatig in hun voordeel gebruikt. Bij de verkiezingen van 1875 werd Newton in werkelijkheid gevraagd een grote groep voormalige slaven te begeleiden naar de stembus. Het geweld tegen zwarten nam hand over hand toe; het Noorden had de moed opgegeven en liet de vrijgelatenen aan hun lot over. In de film staat deze scène, direct na het lynchen van Moses, bol van de spanning. De dreiging van blank geweld, het krachtige leiderschap en charisma van Newton en zijn onderhuidse woede komen hier allemaal samen. De gehele groep laat Republikeinse stembriefjes vallen in de glazen potten: stemmen was destijds nog niet geheim. Op het filmdoek verschijnt vervolgens de officiële (en historische) uitslag: 419 stemmen voor de Democraten, 2 (!) voor de Republikeinen.

'NEWTON KNIGHT WORDT IN MISSISSIPPI DOOR VELEN NOG STEEDS BESCHOUWD ALS RASSENSCHENDER EN VERRADER VAN DE CONFEDERATIE'

jaar oud en werden echt geëxecuteerd door de Confederatie, evenals tientallen anderen. De bloedige wraakactie van Newt daarna vond werkelijk plaats, al was het niet bij de kerk waar de jongens werden begraven. Dat al of niet ontsnapte slaven en op de boerderijen achtergebleven vrouwen de rebellen actief hiel-

'ONE-DROP RULE'

Newton Knight overleed in 1922 en werd tegen alle segregatiewetten in begraven naast Rachel, die in 1889 was gestorven. In de film wordt uitgebreid benadrukt dat nog in 1948 een achterklein-kind van Newton, Davis Knight, werd vervolgd voor zijn huwelijk met een blanke vrouw. Als nazaat van Rachel Knight, maar met een blank uiterlijk, werd hij ervan beschuldigd de rassenwetten te hebben overtreden. De 'one-drop rule', die begin twintigste eeuw van kracht werd in het Zuiden, bepaalde dat iedereen die ook maar een druppel Afrikaans bloed bezat als 'zwart' kon worden aangemerkt. In dit geval was de raciale afkomst van de beschuldigde nauwelijks aan te tonen: Davis Knight stamde óók af van Serena Knight, Newtons blanke eerste echtgenote. Na een aanvankelijke veroordeling werd hij vrijgesproken. In de film wordt de afkomst van Davis Knight nogal versimpeld, waar iets voor te zeggen is, gezien de kluwen van familierelaties die de nazaten van Newt inmiddels vormen. Doordat zowel Serena als Rachel na de Burgeroorlog met Newt samenleefde, beide vrouwen een groot aantal kinderen van hem kregen én enkele kinderen van beide vrouwen onderling trouwden, ontstond een uitgebreide interracial gemeenschap. Newt heeft na Rachels dood nog samengeleefd met haar volwassen dochter van een eerdere partner, bij wie hij ook kinderen kreeg. Rachel had bovendien drie kinderen gebaard van een zoon van Newtons grootvader, wiens huisslavin ze was geweest. De regisseur heeft ervoor gekozen deze historische gegevens buiten de film te laten: beide dames Knight krijgen daar slechts één kind van Newton, en Rachel

BRUIKBAARHEID IN DE LES

Vanwege enkele zeer expliciete scènes is de film ongeschikt voor jonge kinderen. Om het beeld van de Burgeroorlog en de periode rond de Reconstructie te nuanceren zijn (onder veel meer) de volgende fragmenten interessant:

- Newton leert de schattige dochtertjes van een boerin geweren hanteren; als de soldaten komen om de oogst op te halen, staan zij klaar om te schieten (zie afbeelding linksonder).
- Newton wordt opgevangen in het moeras, waar ontsnapte slaven de regels bepalen. Hij komt daar terecht na hulp van een blanke dorpsgenote, die precies weet waar ze zitten.
- Newton tikt een blank lid van de groep op de vingers, die een ontsnapte slaaf verbiedt eten te pakken.
- De scènes waar Newt met zijn bende geroofde goederen onderschept, als een Robin Hood.
- De scène in de rechtszaal, waar Newton het opneemt tegen de plantage-eigenaar die 'leerlingen' houdt als slaven.
- Newton begeleidt de groep vrijgelatenen naar het stembureau en gaat verbaal de strijd aan met de beampten.

wandelt toevallig zijn leven binnen. De nadruk ligt immers op zijn verzet tegen de Confederatie en op de raciale verhoudingen in het Zuiden. Maar het bestaan van deze gemeenschap, waarin ook met leden van andere interracial families werd getrouwd, was een unicum in Mississippi. Destijds al werden de 'zwarte Knights', afstammelingen van Newts neef en een slavin, en de 'witte negers', zoals de nakomelingen van Newt en Rachel werden genoemd, met de nek aangekeken door de 'witte Knights', de afstammelingen van Serena die buiten de gemeenschap leefden.

Misschien kan het geringe Amerikaanse enthousiasme voor deze doortimmerde film worden verklaard uit het gegeven dat de (voormalige) slaven niet als slachtoffers worden voorgesteld: ze nemen het recht in eigen hand en zijn volkomen gelijkwaardige leden van Newts rebellenleger. Newton Knight wordt in Mississippi door velen nog steeds beschouwd als rassenschender en verrader van de Confederatie. Dat hij in een deel van de staat de macht had overgenomen wordt betwist. Alleen daarom al is het hoog tijd dit rauwe, onopgesmukte verhaal te vertellen. ■

FACT CHECKING

- Foto's van de hoofdrolspelers en de historische figuren, met toelichting op feit en fictie: www.historyvshollywood.com/reelfaces/free-state-of-jones/.
- Verantwoording van scènes in de film met verwijzingen naar primaire bronnen, door de regisseur zelf: freestateofjones.info.
- Een lang artikel over het huidige Jones County, inclusief herinneringen aan Newton Knight: <http://tiny.cc/K6KFS2>.
- Over de rechtszaak tegen Davis Knight: <http://tiny.cc/K6KFS1>.
- Op renegadesouth.wordpress.com staan onder meer artikelen over Rachel Knight, Serena Knight en hun nazaten. De auteur van de website, Victoria Bynum, schreef na gedegen onderzoek het boek *The Free State of Jones* (2003).